

**HERPLANT VAN IEPEN IN
FRYSLAN**

**STICHTING IEPENWACHT
FRYSLÂN**

**Projectbureau Stichting Iepenwacht Fryslân
(BTL Bomendienst)**

Projectbureau

Telefoonnummer : 055 - 59 99 444

Faxnummer : 055 - 53 38 844

E-mail : bomendienst@btl.nl

Datum : 19 maart 2008

Kenmerk : GD/ms/08.0374

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Ter introductie	3
2	De iep	4
3	De soorten	5
4	Plantenwijzer	8
5	Onderhoud en nazorg	9
6	Met dank aan	10

Inleiding

.1

TER INTRODUCTIE

De Stichting Iepenwacht Fryslân, hierna te noemen SIF, is opgericht in 2005 en heeft tot doelstelling het duurzaam iepenbeheer in de provincie Fryslân te bevorderen.

Naast het bestrijden van de iepziekte zal de SIF zich ook bezig gaan houden met het herplanten van iepen in de provincie. Herplant zal plaats gaan vinden als de saneringskosten zijn afgenomen en als de financiële situatie van de Stichting dit toelaat. Waarschijnlijk kan er vanaf 2010 een aanvang worden gemaakt met de herplant van iepen. In 2005 is er een nulmeting uitgevoerd en het aantal klonale iepen dat hierbij geïnventariseerd is zal als uitgangspunt dienen voor de aantallen iepen die zullen worden herplant. Concreet houdt dit in dat alle klonale iepen die vanaf 2005 zijn of worden gesaneerd weer zullen worden teruggeplant tot het niveau van de nulmeting. De soorten die worden gebruikt voor herplant zijn in dit rapport beschreven en voorzien van foto's. Het sortiment is wisselend en bestaat uit zo hoog mogelijk resistente rassen.

Naast de mate van iepziekeresistentie zijn er nog diverse andere eigenschappen die mede bepalen voor welke toepassingen een bepaalde kloon of soort geschikt is. Te denken valt aan de groeisnelheid, kroonkenmerken, gevoeligheid voor andere aantastingen (Meniezwammetje en Elm yellows), de gevoeligheid voor standplaatsfactoren (wind, bodemgesteldheid) en de stabiliteit van de boom. Met de aanvang van het herplanten van iepen in de provincie Fryslân zet de SIF een grote stap in het behoudt van de iep voor de toekomst in de provincie.

De Iep

De iep heeft als soort in Fryslân al een lange geschiedenis. Omdat de iep goed bestand is tegen de harde ziltige zeewind en een goed ontwikkeld wortelstelsel heeft kan de soort zich prima verankeren. Ook kan de iep zich, ten opzichte van andere soorten, goed ontwikkelen op de zware zeeklei en mede daarom is de soort voornamelijk geplant in de kuststreek. De boom heeft een belangrijke landschappelijke functie en werd veelal geplant op terpen, rondom boerderijen en langs wegen en kanalen. Het hout van de iep is van een dusdanige goede kwaliteit en mede daarom werd het gebruikt als zinkstukken, voor sloop- en huizenbouw en voor het maken van meubels.

Na de opkomst van de iepziekte, veroorzaakt door de schimmel *Ophiostoma ulmi sensu lato*, zo omstreeks de jaren 1916 / 1920 is het areaal iepen sterk afgenomen.

Van de vele soorten iepen zijn er in Nederland 3 inheems, te weten:

1. De fladder- of steeliep (*U.Laevis*),
2. De bergiep of ruwe iep (*U.Glabra*)
3. De veldiep (*U.Minor*).

Bij de fladderiep valt hierbij op dat deze soort niet veel te lijden heeft van de iepziekte. De iepenspintkevers hebben namelijk geen voorkeur voor de *Laevis* en daarom wordt deze soort dan ook niet direct bedreigt door de iepziekte.

De toekomst van de iep is niet alleen een kwestie van het herplanten van resistente soorten. Met name het vertrouwen van beheerders en bestuurders in de iep is een belangrijk aspect. Het is dan ook van groot belang dat er een goede kennisoverdracht plaats vindt over de diverse eigenschappen van met name de nieuwe meer resistente soorten. Te denken valt dan aan informatie omtrent de groei- en gebruikseigenschappen en kennis over het resistentie niveau.

De Stichting Iepenwacht Fryslân maakt zich sterk voor het behoud van de iep in de provincie Fryslân. Het herplanten van nieuwe, meer resistente rassen maakt hier een belangrijk onderdeel van uit.

De soorten

De beschreven iepen betreffen Nederlandse en Amerikaanse klonen waarvan bekend hoe groot de mate van resistentie is tegen de iepziekte. Op al deze iepen zal een garantie worden afgegeven m.b.t. de iepziekte voor een periode van tien jaar. Voorwaarde is wel dat de bomen door vakbekwame mensen dienen te worden geplant.

Soort en omschrijving	Afbeelding
<p><i>Ulmus "Columella"</i></p> <p>Columella is een smalle zuilvormige en matig groeiende boom met een klein gekroesd blad en een wat doorzichtige kroon. De Columella kan worden gebruikt voor straat- en laanbeplanting en is goed windbestendig. Vanwege de zuilvormige groei niet geschikt voor landschappelijke beplanting. De boom is goed resistent tegen iepziekte.</p>	
<p><i>Ulmus "Lobel"</i></p> <p>Lobel heeft een zuilvormige groeiwijze, later ovaal met kleine donkergroene bladeren en vormt een dichte kroon. De Lobel kan worden gebruikt voor straat- en laanbeplanting en is wind- en zeewindbestendig. Vanwege het strakke beplantingsbeeld niet geschikt voor landschappelijke beplanting. De boom is redelijk resistent tegen iepziekte.</p>	
<p><i>Ulmus "Plantijn"</i></p> <p>Plantijn heeft een breed ovale tot waaiervormige groeivorm met grijsig groene bladeren en vormt een dichte kroon. De Plantijn kan worden gebruikt voor straat- en laanbeplanting en is matig windbestendig. De boom is redelijk resistent tegen iepziekte</p>	

Soort en omschrijving	Afbeelding
<p><i>Ulmus "Clusius"</i></p> <p>Clusius is een forse snelle groeier met een volle kroon. De Clusius kan worden gebruikt als straat- en laanbeplanting op de wat ruimere plaatsen. De boom is goed windbestendig en redelijk resistent tegen iepziekte.</p>	
<p><i>Ulmus "Dodoens"</i></p> <p>Dodoens is een snelle groeier en heeft glanzend donkergroene bladeren en vormt een brede vaasvormige kroon. De Dodoens kan worden gebruikt voor aanplant in buitengebied of parken. De boom is windbestendig en redelijk resistent tegen iepziekte.</p>	
<p><i>Ulmus Resista</i>® "<i>New Horizon</i>"</p> <p>New Horizon is een snelgroeierende iep en komt voort uit Amerikaans selectieonderzoek. De boom heeft frisgroene iets glimmende bladeren en heeft in de jeugdfase een losse eironde kroon, op oudere leeftijd wordt de kroon breder. De New Horizon is zowel geschikt voor landschappelijke beplanting als voor het gebruik binnen de bebouwde kom. De boom is goed resistent tegen iepziekte.</p>	
<p><i>Ulmus "Homestead"</i></p> <p>Homestead is een snelle groeier en vormt een grote ovale kroon met overhangende takken. Door de snelle groei is de Homestead mogelijk wat takbreukgevoelig. Bij gebruik als straatboom moet men rekening houden met een forse kroon. De boom is goed resistent tegen iepziekte.</p>	

Soort en omschrijving	Afbeelding
<p><i>Ulmus Hollandica "Pioneer"</i></p> <p>Pioneer is een snel groeiende boom, het blad is glimmend donkergroen en langwerpig van vorm. De boom vormt een bolvormige kroon die dicht bebladerd is waardoor een gesloten kroonvorm ontstaat. De Pioneer is geschikt als landschaps-, laan- en parkboom en hij is goed resistent tegen iepziekte.</p>	
<p><i>Ulmus" Laevis"</i></p> <p>De Fladderiep of Steeliep komt in Nederland van nature nog voor in Limburg en in delen van Twente. De Laevis kan tot 35 meter hoog worden en het blad is vrij rond tot eirond. De Laevis is wel gevoelig voor iepziekte maar omdat de iepenspintkever de boom nauwelijks aantast kan deze uitstekend worden gebruikt voor landschappelijke beplanting op zandgronden.</p>	

Plantenwijzer

De bomen die geselecteerd zijn om voor aanplant in aanmerking te komen dienen vanaf de kwekerij met zorg te worden behandeld. Op de kwekerij dient de boom een vormsnoei te ondergaan en afhankelijk van de maatvoering te worden voorzien van een draadkluit. Wanneer de bomen op locatie zijn aangekomen en het niet mogelijk is om ze direct te gaan planten dient er zorg voor gedragen te worden dat de bomen op een goede manier worden ingekuuld zodat het wortelstelsel geen nadelige gevolgen ondervindt van weersinvloeden. Het planten van de bomen dient te worden uitgevoerd door vakbekwaamde mensen die tevens beschikken over de juiste gereedschappen en machines. De bomen zullen afhankelijk van standplaats en grootte worden voorzien van een of meer boompalen. Waar nodig zal ook groeiplaatsverbetering worden toegepast. De soort iep en de plaatsbepaling van de te planten bomen zal geschieden in overleg met de grondbeheerders en/of eigenaren.

Onderhoud en nazorg

Nu de iepen zijn geplant en kunnen gaan uitgroeien tot volwaardige bomen moet nog wel rekening gehouden worden met enig onderhoud. Dit onderhoud kan bestaan uit snoeiwerkzaamheden, het vrij houden van de bomen van wildgroei en eventueel het water geven van de bomen in droge zomerperioden.

Deze werkzaamheden zullen door vakbekwaamde mensen moeten worden uitgevoerd zodat de kwaliteit van de werkzaamheden gewaarborgd is. Er kan gedacht worden aan het aangaan van een samenwerkingsverband voor het aanplanten en onderhoud van de bomen met een organisatie die zich heeft gespecialiseerd in deze werkzaamheden.

Met dank aan

De informatie die is verkregen om dit rapport samen te stellen is onder meer afkomstig van de volgende personen, organisaties en publicaties.

Anne Bosgra, eigenaar van laan- park- en sierboomkwekerij “De Iephof” te Buitenpost.

Ronnie Nijboer, Bonte Hoek kwekerijen te Glimmen.

Iepziekte-resistentie en gebruiksmogelijkheden van iepenklonen, Alterra (R.J.A.M. Wolf en J. Kopinga).

